

STORTINGET

Innst. 315 L

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Prop. 64 L (2024–2025)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova) og endringer i forurensningsloven (regulering av forholdet mellom abonnent og kommune og frakobling av overvann fra kommunale avløpsanlegg)

Til Stortinget

Sammendrag

Klima- og miljødepartementet foreslår i lovproposisjonen en ny lov om kommunale vann- og avløpsanlegg og endringer i forurensningsloven. Lovforslagene bygger på anbefalingene fra Overvannsutvalget i NOU 2015:16 Overvann i byer og tettsteder – som problem og ressurs.

Den nye loven om vass- og avløpsanlegg skal erstatte lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg. Lovforslaget innebærer at plikter og rettigheter for kommunen, som eier av vann- og avløpsanleggene, og for abonnentene lovfestes. Det foreslås også bestemmelser om sanksjonering og oppfølging av brudd på bestemmelsene i loven. Disse bygger på tilsvarende bestemmelser i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven). Deler av den gjeldende vass- og avløpsanleggslova videreføres i den nye loven.

Lovproposisjonen inneholder også endringer i forurensningsloven. Det foreslås en ny bestemmelse i forurensningsloven § 22 a som gir kommunen mulighet til å pålegge eier av eiendom som er tilknyttet kommunalt avløpsanlegg, å helt eller delvis koble overvann fra det

kommunale avløpsanlegget eller fordrøye overvannet før påslipp på avløpsanlegget. Videre kan kommunen også pålegge eier av privat eiendom å sørge for tiltak for å håndtere overvannet som kobles fra det kommunale avløpsanlegget eller fordrøyes før det slippes på det kommunale avløpsanlegget, eller lede overvannet til annet avløpsanlegg eller alternativ avrenningsvei. Det foreslås i tillegg en tydeliggjøring av definisjonen av «avløpsanlegg» og en ny definisjon av «overvann» i forurensningsloven § 21.

Bakgrunnen for lovforslaget (proposisjonens kapittel 2), endringer i forurensningsloven (kapittel 3), lov om kommunale vass- og avløpsanlegg, gjeldende rett og ny lov (kapittel 4), økonomiske og administrative konsekvenser (kapittel 5) og departementets merknader til lovforslaget (kapittel 6) er nærmere behandlet og omtalt i proposisjonen.

Komiteens behandling

Komiteen har invitert til og mottatt to skriftlige høringsinnspill i saken. De skriftlige innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på stortinget.no.

Komiteen sendte brev med spørsmål til klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen den 28. april 2025. Brevet ble besvart den 2. mai 2025. Svarbrevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, lederen Sverre

Myrli, Siri Gåsemyr Staalesen og Terje Sørvik, fra Høyre, Mudassar Kapur og Anne Kristine Linnestad, fra Senterpartiet, Maren Grøthe og Kathrine Kleveland, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til proposisjonen der regjeringen fremmer forslag til ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg. I tillegg til å videreføre store deler av gjeldende lov inneholder lovforslaget nye bestemmelser som lovfester plikter og rettigheter for kommuner og abonnenter, og bestemmelser om sanksjonering og oppfølging ved brudd på reglene i loven. De nye bestemmelsene er ment å avløse dagens ordning med delvis lovregulering og privatrettslige abonnementsvilkår, noe som vil bidra til økt rettssikkerhet for abonnentene og hindre merarbeid og kostnader for kommuner og abonnenter.

Komiteen viser videre til at det foreslås en ny adgang for kommunen til å pålegge eier å håndtere overvann eller lede det bort. Bakgrunnen for forslagene er å hindre at overvann bidrar til å overbelaste avløpsanlegg, med de negative konsekvensene slik overbelastning kan få for helse, miljø, bygninger og infrastruktur. Det vises i proposisjonen til at befolkningsvekst, fortetting, urbanisering og kraftigere nedbør som følge av klimaendringene til sammen fører til en kombinasjon av økte mengder sanitært avløpsvann og økte mengder overvann som føres ned i avløpsanleggene. For å hindre overbelastning må overvann som ikke er forurenset i større grad enn i dag, kunne håndteres ved infiltrasjon i grunnen gjennom fordrøyet avrenning og eller avledning til alternative løsninger.

Komiteen viser til den foreslåtte loven om kommunale vass- og avløpsanlegg og er enige med regjeringen i at denne i hovedsak vil tydeliggjøre dagens praksis i tillegg til å lovfeste forhold som det i dag er opp til den enkelte kommune å regulere.

Komiteen mener at abonnentene på sikt vil nyte godt av mer effektive vann- og avløpstjenester dersom kommunen klarer å etablere tilstrekkelig trygge avrenningsveier og unngår overdimensjonering av avløpsledninger og renseanlegg.

Komiteen mener at et mer forutsigbart regelverk vil være positivt både for kommunen og abonnenten, ettersom det vil redusere behovet for å løse privatrettslige tvister i domstolene.

Komiteen bemerker at dersom kommunene skal ta i bruk tvangsmulkt, understreker komiteen at tvangsmulkt må anvendes med varsomhet og gi tilstrekkelig tid til retting før sanksjoner iverksettes.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk

Venstreparti og Rødt, viser til at det legges opp til en bred forholdsmessighetsvurdering mellom kommunens behov for å avverge fare for skade eller forurensning og ulempen og kostnaden for abonnenten.

Flertallet viser videre til at regjeringen i proposisjonen også fremmer forslag til en ny bestemmelse i forurensningsloven, der kommunen får en tydeligere hjemmel enn i dag til å kunne kreve at eier eller fester av eiendom tilknyttet kommunalt avløpsanlegg sørger for frakobling av overvann fra anlegget.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, erkjenner at skadekostnadene grunnet overvann er betydelige og økende, men kan reduseres ved skadeforebyggende tiltak. Dette flertallet viser til at det i vurderingen av en forholdsmessig kostnad etter forslaget § 22 a vil ha betydning om det er tale om pålegg til eier av en boligeiendom, og hvilke tiltak en eier av en slik eiendom må kunne forvente å betale. Dette flertallet peker på at vanlige boligeieres forutsetninger for å bekoste tiltaket må vurderes, slik at boligeierne ikke kan pålegges større kostnader enn hva som med rimelighet kan forventes. Alle kostnader som er nødvendige for å gjennomføre pålegget, skal inngå i vurderingen av om de samlede kostnadene er forholdsmessige for eier av eiendommen.

Dette flertallet legger vekt på at den økonomiske belastningen for boligeiere ikke må bli for høy, og mener dette hensynet må følges opp i praktiseringen av bestemmelsen og eventuell klagebehandling.

Dette flertallet viser også til at kommunen kan bistå med økonomisk støtte eller praktisk gjennomføring dersom kostnadene vurderes uforholdsmessige for eier av eiendommen og kommunen likevel anser det som nødvendig for å gjennomføre tiltaket. Dette flertallet peker på at det i så fall er avgjørende for gjennomføring av tiltaket at den økonomiske støtten fra kommunen gjør at kostnadene for eier av eiendommen blir forholdsmessige.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, har notert seg kostnadsanslagene i høringsnotatet fra 2020, der en regntønne på 220–250 liter koster mellom 500 og 3 000 kroner avhengig av kvalitet. Videre er det anslått at det for å anlegge et grønt tak på eksisterende garasje vil koste 15 000 kroner, mens separering av private stikkledninger kan koste omtrent mellom 3 000 og 20 000 kroner per meter. Videre skisseres det en kostnad på mellom 20 000 og 70 000 kroner for regnbed avhengig av størrelse, grunnforhold og avrenningspotensial, mens en innkjørsel med parkeringsplass av grus eller belegningsstein koster omtrent 1 000 til 14 000 kroner per kvadratmeter. Dette flertallet legger til grunn

at tiltak vil ligge i tilsvarende kostnadsintervall som skissert i høringsnotatet.

Dette flertallet viser til at klimaendringer med mer ekstremvær fører til at overvann er et økende problem i hele landet. Det gir økt skade på eiendom, helse og miljø. Dette flertallet mener at økende overvann må håndteres som en viktig del av samfunnsberedskapen. Håndtering av økende overvann er et kommunalt ansvar som utfordrer kapasiteten i kommunale avløps- og renseanlegg og kommunenes utslippstillatelser. Utvidet kapasitet på kommunale anlegg vil medføre store kostnader for kommunene, som i henhold til selvkostprinsippet dekkes gjennom økte avgifter til innbyggerne.

Dette flertallet viser til at forslag til ny § 22 a i forurensningsloven gir kommunene et nytt og nødvendig virkemiddel som kan begrense behovet for økt kapasitet i avløps- og renseanlegg, i tråd med Overvannsutvalgets forslag i NOU 2015: 16, som støttes av KS. Dette flertallet viser videre til den tverrpolitiske enigheten om å begrense det samlede statlige styringspresset på kommunene, jf. blant annet behandlingen av Innst. 163 S (2024–2025) fra kommunal- og forvaltningskomiteen. Forslaget til ny § 22 a gir kommunene økt myndighet til å håndtere overvann basert på lokale forhold og lokale politiske vurderinger. Dette flertallet mener at det er kommunene selv som er nærmest til å ta beslutningene om eventuelle pålegg til eiere av eiendom opp mot kostnadene for alle innbyggerne ved å måtte øke kapasiteten på kommunale anlegg, med tilhørende avgiftsøkninger. Dette flertallet viser til at ny § 22 a dermed utvider det kommunale selvstyret.

Dette flertallet ser at forslaget til ny § 22 a kan bety en engangsutgift for eiere av eiendom, men viser samtidig til at størrelsen på gebyret vil måtte bero på en forholdsmessighetsvurdering basert på lokalpolitiske vurderinger. Dette flertallet finner grunn til å understreke at kommunene selv også kan velge å gi støtte til eiendomseiere, slik at nødvendige pålegg om frakobling likevel faller innenfor forholdsmessighetsbetraktningene. Dette flertallet viser i den forbindelse også til at kommunene selv kan velge om tvangsgebyrer skal gå til fratrekk i selvkostprinsippet eller ikke. Uansett antar dette flertallet at beløp fra eventuelle tvangsgebyrer vil ha svært liten betydning for beregning av avgifter til den enkelte husstand.

Dette flertallet viser til at hensikten med tvangsmulkt er å sikre at bestemmelsene i loven eller vedtak i medhold av loven blir overholdt. Det er derfor et verktøy for å stanse ulovlige tiltak, som kun kan pålegges dersom lovens vilkår er oppfylt. Dersom det ulovlige tiltaket opphører innen den fastsatte fristen, vil det ikke være grunnlag for å inndrive tvangsmulkten. Gebyret har derfor virket etter sin hensikt dersom den ansvarlige

innretter seg slik at gebyr ikke lenger er nødvendig eller trenger å inndras. Bestemmelsen har derfor et forebyggende formål.

Dette flertallet viser videre til at inndratt tvangsmulkt normalt vil tilfalle staten, som også er mest normalt etter andre særlover. Forslaget til vass- og avløpsanleggslova § 16 bygger imidlertid på NOU 2015: 16, der Overvannsutvalget foreslo at kommunen burde få myndighet til å benytte de bestemmelser i plan- og bygningsloven som er nødvendige for å sikre håndhevelse av krav. I likhet med plan- og bygningsloven § 32-5 vil tvangsmulkt etter forslaget til ny vass- og avløpsanleggslov § 16 tilfalle kommunen. Formålet med tvangsmulkten er at den i utgangspunktet ikke skal inndrives, siden den skal bidra til at tiltaket gjennomføres. Det vil derfor ikke være snakk om store summer. Tvangsmulkten kan heller ikke forhåndssettes. Dette flertallet viser videre til at selvkostregelverket ikke setter begrensninger på regnskapsføring av tvangsmulkten. Inndratt tvangsmulkt kan derfor i utgangspunktet inngå i både selvkost og kommunens ordinære midler. Dette flertallet viser til at regjeringen, som oppfølging av lovvedtaket, vil få utarbeidet en veiledning for kommunene, der inndrivelse av tvangsmulkt vil inngå.

Dette flertallet viser også til at dersom tiltak etter ny § 22 a i forurensningsloven ikke kan gjennomføres av eier av eiendommen fordi det innebærer en uforholdsmessig kostnad, kan kommunen gi økonomisk støtte til etableringen av tiltak gjennom det ordinære kommunebudsjettet eller ved for eksempel å opprette klimatilpasningsfond. Dette flertallet viser videre til at dagens vann- og avløpsgebyr ikke kan benyttes til å finansiere overvannstiltak etter § 22 a, og at kommunens kostnader over det ordinære budsjettet derfor ikke kan gå inn i grunnlaget for å beregne avgift til selvkost. Dersom kommunen velger å gjennomføre tiltak med frie midler, vil dette imidlertid kunne bidra til å avlaste avløpsanlegg som er overbelastet, og dermed kunne redusere innbyggernes avløpsgebyr.

Dette flertallet viser til at regjeringen har vurdert behovet for ytterligere eller andre definisjoner av avløpsanlegg i forurensningsloven § 21 for å nyansere eller endre erstatningsregelen i forurensningsloven § 24 a om ansvar for skader forårsaket av avløpsanlegg. Dette flertallet viser til at de foreslåtte endringene i § 21 kun innebærer en klargjøring av gjeldende rett, uten betydning for innholdet i forurensningsloven § 24 a, som sier at anleggseieren er ansvarlig uten hensyn til skyld for skade som et avløpsanlegg volder fordi kapasiteten ikke strekker til, eller fordi vedlikeholdet har vært utilstrekkelig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, ser at det kan være utfordringer

når det gjelder kompetanse i noen kommuner. Det vises i den forbindelse til «Nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan», som ble lagt fram 16. februar 2024, og til at regjeringen snart sender på høring en evaluering av selvkostprinsippet.

Flertallet viser til flertallsmerknader fra medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Stortingets behandling av representantforslagene i Dokument 8:35 S (2023–2024) og Dokument 8:21 S (2024–2025), der medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at forslagene fra Høyre i de to representantforslagene allerede er ivarettatt i regjeringens «Nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan» av 16. februar 2024 og i evalueringen av forskriften om selvkost som ble sendt på høring 8. mai 2025, herunder også spørsmålet om problemet med ulik kompetanse fra kommune til kommune.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt forventer at kommunen bruker inntekter som har kommet gjennom tvangsmulkt, på tiltak innenfor selvkostområdet som vil komme innbyggeren til gode.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at flere av høringsinstansene etterlyser en vurdering av og endring i erstatningsregelen for skader i overvannsanlegg i forurensningsloven § 22 a, i tillegg til innføring av eget overvannsgebyr. Disse medlemmer er enige med høringsinstansene som uttrykker at lovforslaget ikke er fullstendig uten at disse problemstillingene er avklart før lovforslaget vedtas.

Disse medlemmer påpeker at proposisjonen ikke inneholder økonomiske analyser som beskriver de økonomiske konsekvensene lovforslaget vil medføre for kommunesektoren og den enkelte abonnent.

Disse medlemmer er også svært bekymret for kommunenes økonomiske mulighet til å velge de mest effektive forebyggende tiltakene. Disse medlemmer er også bekymret for at flere kommuner ikke har tilstrekkelig kompetanse til å kunne påse at loven blir gjennomført og iverksatt.

Komiteens medlemmer fra Høyre har i brev av 28. april 2025 stilt en rekke spørsmål for å få klarhet i hva endringene i forurensningsloven vil bety for den enkelte abonnent, og hvilke økonomiske konsekvenser de vil ha.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener at statsråden, i sitt svar til komiteen, ikke ga et godt nok bilde av de økonomiske konsekvensene ved innføring av ny § 22 a i forurensningsloven.

Disse medlemmer viser til at overvannshåndtering, som er en del av selvkostprinsippet, vil kunne medføre betydelige tilleggskostnader for innbyggere og næringsliv på toppen av forventede kostnadsøkninger til pålagte oppgraderinger av renseanlegg og ledningsnett.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn ikke støtte forslag til ny § 22 a i forurensningsloven.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre har fremmet flere forslag for å motvirke svingninger i gebyrene og om gjennomgang av selvkostprinsippet, og viser til merknader og forslag i Dokument 8:35 S (2023–2024), jf. Innst. 227 S (2023–2024), og til Dokument 8:21 S (2024–2025), jf. Innst. 127 S (2024–2025).

Komiteens medlem fra Rødt støtter ikke forslag til ny § 22 a. Forslaget om at kommunen i angitte situasjoner kan gi pålegg om frakobling av overvann og overvannstiltak, kan medføre store kostnader for enkelthusholdninger. Dette medlem mener man bør se på for eksempel et kostnadstak for krav om å håndtere overvann. Dette medlem viser til at kommunen i dag etter plan- og bygningsloven § 31-14 kan pålegge eier eller fester av bebygd eiendom å sørge for forsvarlig håndtering av overvann på egen eiendom eller forsvarlig avledning av overvann fra eiendommen eller å gjennomføre en kombinasjon av disse. Pålegget etter § 31-14 skal kunne gjennomføres uten uforholdsmessig stor kostnad. Dette medlem viser til at Boligbyggernes Landsforening, Boligprodusentenes forening, NBBL, OBOS og Finans Norge er kritiske til høringsforslaget. De mener at bestemmelsen går for langt i å velte kostnader fra kommunen over på bygningseier og grunneier.

Medlemen i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti støttar lovendringa og meiner det er positivt at det er lagt fram ein lovproposisjon som går opp nokre grenser, og som gir kommunane mynde til å pålegge private å avleie overvatn dersom det er teknisk mogleg og forsvarleg.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Rødt merkar seg at både Norsk Vann og Bergen kommune er kritiske til at definisjonane i § 21 ikkje er nyanserte nok.

Desse medlemene fremjar difor fylgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa greie ut behovet for og føremonene med å nyansere definisjonen av avløpsanlegg ytterlegare, slik at det vert egne definisjonar for avløpsanlegg, anlegg for spillvatn og anlegg for å handtere overflatevatn og drensvatn.»

Desse medlemene merkar seg at det er vanskelig å rekne på kostnadene av nødvendige tiltak, og det er ein føresetnad for positive gevinstar av dei nye reglane at kommunane byggjer tilstrekkeleg kompetanse og kapasitet til å handtere utfordringane framover. Desse medlemene meiner difor det er viktig at regjeringa fylgjer opp vedtaka Stortinget gjorde i samband med Meld. St. 26 (2022–2023) Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn. Desse medlemene viser til at klimaendringane gir fare for fleire hendingar med styrtregn og flaum. Det er viktig at kommunane og innbyggjarane førebur seg på å handtere dette gjennom gode førebyggjande tiltak og planar for å minimere kostnadene av skadar frå vatn på avvegar. Desse medlemene meiner at endra nedbørsmønster er noko den einskilde huseigar ikkje rår over, og at det er viktig å unngå ein situasjon der fattige kommunar og økonomisk pressa innbyggjarar ikkje får gjort nødvendige tiltak fordi rekninga blir for stor. Desse medlemene er urolege for at dei økonomiske konsekvensane av nødvendige førebyggjande tiltak kan vere større enn det ein har teke høgd for i proposisjonen.

Medlemen i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti meiner at sjølv om det er vanskeleg, vil det vere nødvendig å arbeide fram ei maksimumsramme for kva det er rimeleg at kommunen kan pålegge huseigarar og hushaldningar av kostnader i tilfelle der kommunen pålegg private å gjennomføre tiltak.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser også til høyringsinnspillet frå Norsk Vann, som er svært uroleg for om kommunane har økonomiske ressursar til å velje dei mest effektive førebyggjande tiltaka. Desse medlemene meiner difor at det trengst midlar frå staten som kan stimulere det viktige førebyggjande klimaarbeidet, slik at den økonomiske belastninga ikkje vert for stor for einskildkommunar og husstandar.

Komiteens medlemmer frå Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til den kraftige økningen i vann- og avløpsgebyrer i mange kommuner i senere år, som vil fortsette fremover. Økt ekstremvær med tilhørende økt behov for overvannshåndtering er én årsak, men langt fra den eneste. Disse medlemmer viser til at vann- og avløpssystemet er samfunnskritisk fellesfinansiert infrastruktur som er avgjørende for

både helse og miljø. Det er derfor ikke et alternativ å la være å gjøre nødvendige investeringer. Disse medlemmer vil nok en gang understreke at det er nødvendig å vurdere statlige finansieringsordninger som kan hjelpe kommunene med å få fart på nødvendige investeringer, samtidig som man innfører tiltak som kan holde husholdningenes utgifter nede.

Komiteens medlem fra Rødt viser til merknader og forslag fra Rødt i kommunal- og forvaltningskomiteens Innst. 127 S (2024–2025) og Innst. 35 S (2023–2024) samt representantforslaget i Dokument 8:183 S (2022–2023) for nærmere utdyping av disse problemstillingene.

Dette medlem viser til at flere partier uttrykker et ønske om en form for kostnadstak eller beløpsgrense knyttet til pålegg om overvannshåndtering. Dette medlem støtter intensjonen, men påpeker samtidig at en slik grense, hvis den settes flatt og praktiseres likt over hele landet uavhengig av boligpriser, vil slå uheldig ut og kunne oppleves svært urettferdig av mange boligeiere. Det som kan sies å være en rimelig kostnad i en kommune med høye boligpriser, vil i en kommune med lave boligpriser være en investering som utgjør en betydelig del av eiendommens totalverdi. Dette medlem mener av den grunn at spørsmålet må utredes skikkelig, og at det må vurderes om det kan settes et kostnadstak som andel av eiendomsverdi. Dette medlem spør samtidig, men uten å konkludere, om det det kan være bedre med regler som tydelig slår fast et rimelighetsprinsipp. Da kan praksisen få utvikle seg over tid gjennom saksbehandling og kommunestyrevedtak i den enkelte kommune, gjennom klagerunder til statsforvalter og Sivilombudet og i ytterste konsekvens gjennom rettsavgjørelser.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa greie ut behovet for og føremonene med å nyansere definisjonen av avløpsanlegg ytterlegare, slik at det vert eigne definisjonar for avløpsanlegg, anlegg for spillvatn og anlegg for å handtere overflatevatn og drensvatn.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité, med unntak av forslaget til ny § 22 a i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og avfall, som fremmes av komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om kommunale vass- og avløpsanlegg
(vass- og avløpsanleggslova)

§ 1 Formål

Formålet med denne lova er å sikre langsiktige og trygge vass- og avløpstenester gjennom kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg, å sikre at kommunen kan levere vass- og avløpstenester til eigedomar som har tilknytning til kommunale vass- og avløpsanlegg, og å sikre finansiering av kommunen sine utgifter forbundne med levering av vass- og avløpstenester.

§ 2 Kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg

Nye vass- og avløpsanlegg skal vere eigde av ein eller fleire kommunar. Eksisterande vass- og avløpsanlegg kan berre seljast eller på annan måte overdragast til kommunar. Ei vesentleg utviding eller ei samanslåing av eksisterande private anlegg kan berre skje med løyve frå kommunen etter § 3.

Første ledd gjeld ikkje for mindre vass- og avløpsanlegg, overvassanlegg, vass- og avløpsanlegg eigde av andre offentlege organ enn kommunar eller anlegg som gjeld næringsverksemd og liknande som ikkje er knytt til kommunale anlegg.

Departementet kan gi forskrifter om eigarskap til vass- og avløpsanlegg.

§ 3 Kommunalt løyve til private vass- og avløpsanlegg

Kommunen kan etter søknad gi løyve til samanslåing eller vesentleg utviding av eit eksisterande privat vass- og avløpsanlegg eller til etablering av eit nytt anlegg dersom

- det private anlegget ligg så langt frå kommunalt vass- og avløpsanlegg at kommunen ikkje kan krevje at busetnaden som det private anlegget tener eller skal tene, skal knytast til det kommunale anlegget med heimel i plan- og bygningslova §§ 27-1 og 27-2
- kostnadene ved å knyte seg til det kommunale anlegget vil vere urimeleg store
- eller andre særlege omsyn talar for samanslåing, utviding eller nyetablering.

Nye anlegg etter første ledd skal organiserast som partslag eigde av brukarane.

Departementet kan i særlege tilfelle gjere unntak frå kravet. Når særlege omsyn tilseier det, kan kommunen gjere enkeltvedtak om at også samanslåtte eller utvida anlegg skal organiserast som eit partslag eigd av brukarane. Kommunen avgjer om det elles skal stillast særlege vilkår for eit løyve etter første ledd.

§ 4 Kommunale vass- og avløpsgebyr

Kommunen kan gi forskrift om at det skal betalast vass- og avløpsgebyr, om storleiken på gebyra i kommunen og om innkrevjing av gebyra. Kommunale vass- og avløpsgebyr skal vere eingongsgebyr for tilknytning og årlege gebyr.

Når ein fast eigedom har tilknytning til ein kommunal vass- eller avløpsleidning, anten direkte eller gjennom ein privat samleiding, skal eigaren betale vass- og avløpsgebyr til kommunen i samsvar med forskrift gitt i medhald av første ledd. Det same gjeld når kommunen med heimel i plan- og bygningslova §§ 27-1 eller 27-2 har kravd at eigedomen skal ha slik tilknytning.

Det kan krevjast gebyr etter andre ledd for ein eigedom som det ikkje er hus på, når kommunen kunne kravd tilknytning til ein kommunal vass- eller avløpsleidning om det hadde vore hus på eigedomen. Er det ikkje bygd på eigedomen på grunn av eit offentleg fastsett forbod mot bygging eller ein annan særleg grunn som eigaren ikkje har ansvaret for, kan det ikkje krevjast gebyr så lenge forbodet eller hindringa varar.

Det kan, uavhengig av vilkåra i andre og tredje ledd, krevjast gebyr for eigedomar som slepp ut avløpsvatn i vassdrag, når kommunen legg vassdraget i ein lukka leidning.

Kommunen kan ta bort alt eller noko av gebyret for eigedomar som det ikkje er hus på.

§ 5 Rammene for kommunale vass- og avløpsgebyr

Departementet skal gi forskrift om rammene for gebyra og hovudreglane om utrekning og innkrevjing av dei.

§ 6 Lovpant og tvangsgrunnlag for utlegg

Eit forfalle krav på årsgebyr etter denne lova er sikra med lovpant i eigedomen etter pantelova § 6-1. Både årsgebyr og eingongsgebyr for tilknytning til kommunal vass- eller avløpsleidning er tvangsgrunnlag for utlegg. Gebyra kan krevjast inn av kommunekasseraren etter reglane for innkrevjing av skatt.

§ 7 Krav til levering og bruk av kommunale vassstenester

Kommunen har plikt til å levere drikkevatn til eigedomar som har tilknytning til eit kommunalt vassanlegg.

Eigarane av eigedomar som har tilknytning til eit kommunalt vassanlegg, skal vedlikehalde private vassleidningar og -installasjonar og bruke kommunen sine vassstenester på ein måte som ikkje vanskeleggjer kom-

munen si plikt til å levere drikkevatn etter første ledd. Plikta kan mellom anna gå ut på at abonnenten skal utbetre lekkasjar på sine private leidningar og installasjonar.

Kommunen kan gi forskrift eller gjere enkeltvedtak om krav til bruk av vatn frå kommunalt vassanlegg til anna enn drikkevatn.

§ 8 Krav til levering og bruk av kommunale avløpstenester

Kommunen har plikt til å ta imot sanitært avløpsvatn frå eigedomar som har tilknytning til eit kommunalt avløpsanlegg.

Eigarane av eigedomar som har tilknytning til eit kommunalt avløpsanlegg, skal vedlikehalde private avløpsleidningar og -installasjonar og bruke kommunen sine avløpstenester på ein måte som ikkje vanskeleggjer kommunen si plikt til å ta imot sanitært avløpsvatn etter første ledd. Plikta kan mellom anna gå ut på at abonnenten skal utbetre lekkasjar på sine private leidningar og installasjonar.

Kommunen kan ved påsepp av avløpsvatn til kommunalt avløpsanlegg gi forskrift eller gjere enkeltvedtak om krav til tiltak som er nødvendige for å sikre

- at avløpsanlegget kan overhalde utsleppskrav
- at avløpsanlegget ikkje blir skada
- at det ikkje blir vanskeleg å drifte avløpsanlegget
- at det ikkje blir vanskeleg å disponere avløpsslammet
- vern av helsa til personale som arbeider ved anlegget.

Kommunen kan mellom anna fastsetje krav til innhaldet i og mengda avløpsvatn.

§ 9 Forbod mot å sleppe kverna matavfall på kommunalt avløpsanlegg

Det er forbode å sleppe kverna matavfall på eit kommunalt avløpsanlegg. Kommunen kan gi forskrift om unntak frå dette forbodet.

§ 10 Kortvarig stans i levering av kommunale vass- og avløpstenester

Dersom nødvendig vedlikehald av kommunale vass- eller avløpsanlegg medfører ein kortvarig stans i leveringa av drikkevatn eller mottaket av avløpsvatn, gjeld ikkje pliktene etter § 7 første ledd og § 8 første ledd.

Kommunen skal i slike tilfelle avgrense ulempene for eigedomane som blir påverka av stansen, så langt det lar seg gjere.

Ved planlagt vedlikehald av eit vass- eller avløpsanlegg skal kommunen i god tid varsle eigarane av dei eigedomane som blir påverka. Ved akutte hendingar skal kommunen varsle så raskt som mogeleg.

§ 11 Pålegg om opplysningar

Kommunen kan pålegge eigaren av ein eigedom som har tilknytning til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, å legge fram opplysningar som er nødvendige for at kommunen skal kunne føre tilsyn med om krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8 er overhaldne.

§ 12 Pålegg om undersøkingar

Dersom det er grunn til å tru at eigaren av ein eigedom som har tilknytning til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, bryt krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8, kan kommunen pålegge eigaren å sørge for eller betale for rimelege og nødvendige undersøkingar for å finne ut om det ligg føre noko slikt brot, eller om det er behov for tiltak.

§ 13 Tilgang til eigedomar med tilknytning til kommunalt vass- eller avløpsanlegg

Kommunen skal ha uhindra tilgang til ein eigedom som har tilknytning til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, dersom det er nødvendig for å føre tilsyn med om krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8 blir overhaldne, eller for å gjennomføre tiltak etter § 15.

Kommunen skal på same måte ha tilgang til ein eigedom for å gjennomføre tiltak på tekniske installasjonar o.l. som er nødvendige for at kommunen skal kunne oppfylle plikta si etter §§ 7 eller 8.

Kommunen skal om mogeleg varsle eigaren på førehand.

§ 14 Pålegg om retting

Kommunen kan pålegge eigaren av ein eigedom som har tilknytning til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, å rette forhold som er i strid med krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8 innan ein nærare fastsett frist.

§ 15 Direkte gjennomføring ved kommunen

Dersom eigaren av ein eigedom som har tilknytning til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, ikkje oppfyller eit pålegg om retting etter § 14, kan kommunen gjennomføre tiltak. Det same gjeld dersom det er nødvendig å rette eit forhold som nemnt i § 14 så raskt at kommunen ikkje kan følgje vanleg sakshandsaming med pålegg om retting.

Kommunen kan krevje utgiftene til tiltak etter første ledd dekte av eigaren av eigedom.

§ 16 Tvangsmulkt

For å sikre at føresegnene i denne lova eller vedtak i medhald av lova blir følgde, kan kommunen gjere vedtak om tvangsmulkt til kommunen. I vedtaket skal det givast ein frist for retting av forholdet. Tvangsmulkta byrjar å gjelde først dersom forholdet ikkje er retta innan fristen.

Kommunen kan ikkje gjere vedtak om tvangsmulkt for forhold i strid med §§ 7 eller 8 utan at det på førehand er gjort enkeltvedtak etter § 7 tredje ledd eller § 8 andre ledd eller gitt pålegg i medhald av § 14 om retting av forholdet.

Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 17 Når krav skal rettast mot festaren av grunnen

Dersom ikkje anna er avtala, skal krav som etter §§ 4, 7, 8, 11, 12, 14, 15 og 16 blir retta mot eigaren av eiendomen, i staden rettast mot festaren av grunnen når

- festaren har arvefeste
- det er att minst 30 år av festetida når kravet kjem opp
- festavtala gir festaren rett til å krevje festetida forlengd så mykje at det blir att ei festetid på minst 30 år når kravet kjem opp

§ 18 Forskrifter om nærare reglar om kommunale vass- og avløpstenester

Departementet kan fastsetje utfyllande forskrifter om levering og bruk av kommunale vass- og avløpstenester.

§ 19 Ikraftsetjing

Lova tek til å gjelde frå den tida Kongen fastset. Frå same tid blir lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg oppheva.

Forskrifter gitt i medhald av lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg held frem å gjelde etter at lova her tek til å gjelde.

§ 20 Endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, blir det gjort følgjande endringar i andre lover:

- I lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant skal § 6-1 andre ledd bokstav c lyde:
 - årsgebyr for vann og avløp etter *lov om kommunale vass- og avløpsanlegg*
- I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall blir det gjort følgjande endringar:

§ 21 skal lyde:

§ 21 (definisjoner)

Med avløpsanlegg forstås anlegg som er etablert for transport og behandling av avløpsvann.

Med avløpsvann forstås både sanitært og industrielt avløpsvann og overvann.

Med overvann forstås vann som renner av på overflaten som følge av regn og smeltevann.

Ny § 22 a skal lyde:

§ 22 a. (pålegg om frakobling av overvann og overvanns tiltak)

Når det er nødvendig for å avlaste et kommunalt avløpsanlegg, kan kommunen pålegge eieren av en eiendom som er tilknyttet et kommunalt avløpsanlegg, å koble overvann helt eller delvis fra avløpsanlegget eller fordrye overvannet før påslipp til avløpsanlegget. Det kan bare gis slikt pålegg dersom overvannet kan håndteres på annen forsvarlig måte.

Dersom det er nødvendig for å sikre forsvarlig håndtering av overvannet ved pålegg etter første ledd, kan kommunen pålegge eieren å sørge for tiltak som med rimelighet kan kreves for å håndtere overvannet på egen eiendom eller å lede overvannet til et annet avløpsanlegg eller en alternativ avrenningsvei.

Dersom ikke annet er avtalt, skal et pålegg etter første og andre ledd rettes mot festeren av eiendommen istedenfor eieren når

- festeren har arvefeste
- det er igjen minst 30 år av festetiden når pålegget blir gitt
- avtalen gir festeren rett til å kreve festetiden forlengt så mye at det er igjen en festetid på minst 30 år når pålegget blir gitt

§ 23 tredje ledd skal lyde:

Skjer tilknytning til kommunal avløpsledning, betales tilknytningsavgift etter *lov om kommunale vass- og avløpsanlegg*. Skjer tilknytning til privat avløpsanlegg, kan eieren av anlegget kreve at vedkommende forretar eller betaler de utvidelser og forandringer av avløpsanlegget som tilknytningen gjør nødvendig, eller at det blir stilt sikkerhet for dette. Eierne kan også kreve refusjon for anleggsutgiftene i samsvar med plan- og bygningsloven. Kostnadene ved underskjønnet skal bæres av den som blir tilknyttet anlegget.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 15. mai 2025

Sverre Myrli

leder

Lise Christoffersen

ordfører

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen
Stortinget

Deres ref

Vår ref
25/1800-

Dato
2. mai 2025

Svar på spørsmål fra Stortingets kommunal- og forvaltningskomité om Prop. 64 L (2024-2025) Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova) og endringer i forurensningsloven

Viser til brev 28. april der komiteen på vegne av komiteens medlemmer fra Høyre ber om svar på spørsmål til Prop. 64 L (2024 – 2025) Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova) og endringer i forurensningsloven. Mine svar følger under.

- 1. I Prop 64. L (2024–2025) står det: «Videre legger departementet til grunn at forslaget til forurensningsloven §22 a ikke vil ha vesentlige konsekvenser for kommunal sektor», samtidig viser ikke proposisjonen til konkrete kostnadsberegninger som underbygger dette. Hvilke analyser ligger bak vurderingen om at den «ikke vil ha noen vesentlige konsekvenser for kommunal sektor»?*

Svar: Kommunen har allerede i dag hjemmel til å pålegge tiltak om frakobling iht forurensningsloven § 22 annet ledd, annet punktum. Forslag til ny § 22 a i forurensningsloven er en oppfølging av NOU 2015: 16 Overvann i byer og tettsteder og utvalgets anbefaling om en tydeligere påleggshjemmel. Utvalget kunne ikke vise til sikre tall for hvor mye kommunene bruker på administrasjon til overvannshåndtering i dag, og hvor mye hver enkelt endring vil bety.

Sammenlignet med dagens situasjon, vil forslaget til endringer i forurensningsloven § 22 a gi kommunen større mulighet til å pålegge tiltak for å avlaste avløpsanlegg som er overbelastet. Departementets vurdering av at «forslaget ikke vil ha vesentlige konsekvenser for kommunal sektor» er begrunnet i at eksisterende praksis videreføres, samtidig som at regelverket blir tydeligere og mer standardisert. Den foreslåtte påleggshjemmelen er et verktøy kommunene kan velge å bruke for å redusere belastningen på avløpsanleggene, og dermed også for å

redusere ressursene kommunen bruker forbindelse med skadeerstatning, retting av feil og oppgradering. Det vil si at kommunen på den ene siden vil kunne spare ressurser til saksbehandling av skaderelaterte saker, mens den på den andre siden må bruke mer ressurser på saksbehandling av skadeforebyggende tiltak.

2. *Er det gjennomført kostnadsberegninger for hvordan de enkelte forslagene, og alle endringene i proposisjonen samlet, vil slå ut for abonnentene? Høyre ønsker en detaljert oversikt over forventede kostnadsendringer for ulike typer abonnenter, både for private husholdninger og næringsliv.*

Svar: I dag bruker mange kommuner unødvendig store ressurser på å administrere etablering og drift av avløpsanlegg pga. ulike privatrettslige vilkår for bruk av anlegg og uklar ansvarsfordeling mellom seg og abonnentene. De foreslåtte endringer er først og fremst grep for å tydeliggjøre regelverket og samtidig gi kommunen bedre mulighet til å sikre mer kostnadseffektiv drift av avløpsanlegg. Enklere saksbehandling og mer effektiv drift er begge faktorer som vil bidra til å redusere kostnadsnivået for abonnentene både i dag og i fremtiden.

Forslaget til ny vass- og avløpsanleggslov og endringer i forurensningsloven påvirker tre typer kostnader som abonnentene kan få:

- (i) Kostnader knyttet til avløpsgebyr

Satsen for avløpsgebyret vedtas av kommunestyret hvert år og varierer fra kommune til kommune. Det er ikke mulig å beregne hvor mye avløpsgebyret vil endre seg for den enkelte som følge av lovforslaget. Forslagene handler i stor grad om å tydeliggjøre eksisterende regelverk og å avklare ansvar slik at saksbehandlingen kan bli mer effektiv. Forslaget vil også kunne bidra til bedre utnyttelse av eksisterende infrastruktur for vann og avløp. Vi antar derfor at forslagene vil bidra til å holde satsen for avløpsgebyret nede.

- (ii) Kostnader knyttet til pålagte tiltak etter forurensningsloven § 22 a

Kommunen kan kun pålegge tiltak om frakobling for å avlaste det kommunale avløpsanlegget, dersom alternative tiltak kan gjennomføres med rimelighet. Kostnader for lokale overvannstiltak varierer fra noen hundre kroner til flere tusen kroner. Hva som er både gjennomførbart og rimelig for den enkelte vil variere fra sak til sak. Eksempler på faktorer som påvirker slike vurderinger er kapasiteten på avløpsanleggene, grad av fortetting, infiltrasjons- og avrenningsmuligheter, tilgjengelig areal, topografi og hvem som skal få pålegget. Det er ikke mulig å anslå hvilke konkrete tiltak som vil bli gjennomført, og hva de faktiske kostnadene vil bli. Det er derfor heller ikke mulig å lage en nasjonal oversikt.

- (iii) Kostnader knyttet til håndhevingsbestemmelsene i vass- og avløpsanleggslova

For håndhevingsbestemmelsene i forslaget til ny vass- og avløpsanleggslov §§ 11-17, er det et vilkår at abonnenten bryter et krav gitt i vass- og avløpsanleggslova eller vedtak i medhold av loven. Kostnader knyttet til disse bestemmelsene vil derfor bare ramme abonnenter i tilfeller der de enten har gjort eller unnlatt å gjøre noe de har plikt til etter loven. Dette er i stor grad de samme tilfellene som kommunene i dag må ta abonnentene til retten for å avgjøre, dersom abonnenten bryter de privatrettslige abonnementsvilkårene.

På bakgrunn av høringsinnspill er det lagt inn flere terskler for kommunens pålegg i forslaget til vass- og avløpsanleggslova, deriblant i § 12 om undersøkelser og § 15 om direkte gjennomføring ved kommunen. Hva som er et rimelig tvangsmulktbeløp etter forslagets § 16, vil bero på en skjønnsmessig helhetsvurdering i det enkelte tilfellet. I forhold til hva som regnes som et rimelig tvangsmulktbeløp vil det kunne tas hensyn til den ansvarliges økonomiske situasjon. Størrelsene på tvangsmulkt varierer, og kan derfor ikke beregnes på nasjonalt nivå.

3. *Flere av forslagene i Prop 64. L (2024–2025) kan medføre at kommunene får merkostnader for å følge det nye regelverket, vil dette da bli belastet selvkostregnskapet og i seg selv medføre økt gebyr til abonnenten?*

Svar: Kommunens kostnader med å utarbeide og følge opp privatrettslige avtaler blir allerede i dag belastet selvkostregnskapet. Forslagene om å lovregulere oppgaver som i dag håndteres gjennom privatrettslige avtaler er foreslått for å redusere konfliktnivået og redusere kommunens saksbehandlingstid sammenlignet med i dag. Vi antar at derfor kommunens administrative kostnader i sum vil bli noe lavere enn i dag og at dette vil reflekteres i selvkostregnskapet.

4. *Prop 64. L (2024–2025) gir kommunene mulighet til å ilegge tvangsmulkt, men spesifiserer ikke hvordan disse inntektene skal håndteres regnskapsmessig. Vil inntekter fra tvangsmulkt tilfalle selvkostregnskapet eller vil de gå inn i kommunens ordinære regnskap?*

Svar: Overvannsutvalget foreslo at kommunen burde få myndighet til å benytte de bestemmelser i plan- og bygningsloven som er nødvendig for å sikre håndhevelse av krav. Bestemmelsen om tvangsmulkt i forslaget til ny vass- og avløpsanleggsloven bygger på bestemmelsen om tvangsmulkt i forurensningsloven, men i likhet med pbl. § 32-5 vil tvangsmulkt tilfalle kommunen.

Hensikten med tvangsmulkt er å sikre at bestemmelsene i loven eller vedtak i medhold av loven blir overholdt. Det er derfor et verktøy for å stanse ulovlige tiltak, og kan kun pålegges dersom lovens vilkår er oppfylt. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Som oppfølging av vedtakelse av loven vil det utarbeides veiledning for kommunene.

Med hilsen

Andreas Bjelland Eriksen

